

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060206

DOM
2024-07-11
Stockholm

Mål nr
P 1715-23

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2023-01-18 i mål nr P 4713-21, se bilaga A

PARTER

Klagande

Naturskyddsföreningen i Härryda

Motpart

1. Härryda kommun
2. IOGT-NTO
3. CoLaMaNo AB
4. Mölnlyckeförsamlingen av Jehovas Vittnen

SAKEN

Detaljplan för del av X m.fl., Mölnlyckemotet i Mölnlycke, i Härryda kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Med ändring av mark- och miljödomstolens dom upphäver Mark- och miljööverdomstolen Härryda kommuns beslut den 14 oktober 2021 (§ 192, dnr 2015KS531) att anta detaljplan för del av X m.fl., Mölnlyckemotet i Mölnlycke, i Härryda kommun.

Dok.Id 2062544

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.avd6@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:30

YRKANDEN M.M. I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Naturskyddsföreningen i Härryda har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva Härryda kommuns beslut att anta detaljplan för del av X m.fl., Mölnlyckemotet i Mölnlycke.

Härryda kommun har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

IOGT-NTO har yttrat att organisationen varken ställer sig för eller emot en ändring av mark- och miljödomstolens dom.

CoLaMaNo AB och **Mölnlyckeförsamlingen av Jehovas Vittnen** har getts tillfälle att yttra sig, men inte hörts av.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Naturskyddsföreningen har anfört i huvudsak detsamma som i mark- och miljödomstolen och tillagt bl.a. följande. Ett genomförande av detaljplanen riskerar att påverka och skada flera skyddade arter samt deras livsmiljöer, vilket visas genom kommunens egna naturvårdsunderlag. Om livsmiljöer för skyddade arter riskerar att skadas eller förstöras ska en miljökonsekvensbeskrivning upprättas. Den grund som mark- och miljödomstolen lyft fram – att planen efter att planområdet minskats, innebärande att ett begränsat område med högre naturvärden tas i anspråk för exploatering, att området redan idag är omgärdat av större vägar och att det finns större sammanhängande och skyddade naturområden i närheten – är inte relevant för frågan om en miljökonsekvensbeskrivning ska upprättas. Detaljplanens påverkan på skyddade arter är så tydlig att planen måste antas medföra en betydande miljöpåverkan. Det krävs då att en miljökonsekvensbeskrivning görs. Det befintliga naturvårdsunderlaget kan inte ersätta en miljökonsekvensbeskrivning, vilken behöver inkludera fler aspekter, såsom kumulativa effekter, alternativa lösningar och försiktighetsprincipen. Därtill behöver den remitteras till en bredare krets.

Byggnation och exploatering i enlighet med detaljplanen skulle innebära förstörelse av reproduktionsområden och viloplats för vissa arter som skyddas enligt artskyddsförordningen (2007:845) och som dessutom är skyddade enligt EU:s livsmiljödirektiv (92/43/EEG) och EU:s fågeldirektiv (2009/147/EG). I kommunens naturvårdsunderlag konstateras att det inom planområdet finns viktiga miljöer, särskilt för de skyddade arterna mindre hackspett, fladdermöss och hasselsnok, samt att detaljplanens påverkan på arterna är så stor att det kan komma att krävas dispenser enligt artskyddsförordningen. Ett genomförande av detaljplanen skulle även leda till störningar i närliggande miljöer som rymmer dessa arter. En brist i naturvårdsunderlaget är att kumulativa effekter av andra åtgärder i närområdet inte har räknats in i bedömningarna. Planunderlaget saknar också en sammanvägd bedömning av detaljplanens totala miljöpåverkan. I artskyddsutredningen anges ett flertal förslag på kompensationsåtgärder, men ingen av åtgärderna säkerställs i detaljplanen.

I fråga om fåglar fick artskyddsförordningen en ny lydelse den 1 oktober 2022. Detaljplanen utgör en sådan störning som avses i 4 § första stycket 4 artskyddsförordningen och ett genomförande av planen kräver därför dispens för de fåglar som omfattas av bestämmelsen. Därtill ska det beaktas att kommunens naturvårdsunderlag togs fram året före EU-domstolens dom den 4 mars 2021 i de förenade målen C-473/19 och C-474/19 *Skydda skogen* och den praxis som därigenom utvecklats. Noteras ska också den praxis som utvecklats av EU-domstolen där direktiven tolkas gemensamt. För det fall Mark- och miljööverdomstolen finner EU-domstolens utlåtanden osäkra bör domstolen begära förhandsbesked från EU-domstolen angående tolkningen av EU:s naturvårdsdirektiv. Föreningen hänvisar även till vad som enligt det s.k. MKB-direktivet (2011/92/EU) ska gälla i samband med miljöbedömningar. Grundläggande EU-rättsliga principer, som försiktighetsprincipen och principen om att förebyggande åtgärder och inverkan på miljön ska beaktas i ett tidigt skede, har inte följts.

Kommunen har anfört i huvudsak detsamma som i mark- och miljödomstolen och tillagt bl.a. följande. Kommunen har i behovsbedömningen utgått från de för detaljplanen relevanta kriterierna som fanns föreskrivna i den numera upphävda förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar. Den naturvärdes-

inventering och artskyddsutredning som utförts under planprocessen belyser i tillräcklig grad omständigheterna kring den påverkan på skyddade arter och deras livsmiljöer som detaljplanens genomförande kan få. De skyddsåtgärder och anpassningar som föreslagits med grund i dessa utredningar är tillräckliga för att säkerställa att genomförandet av planen inte aktualiserar de förbud som följer av artskyddsförordningen. Det är i linje med gällande praxis och har inneburit att det inte har funnits behov av att hantera frågan om påverkan på skyddade arter inom ramen för en miljökonsekvensbeskrivning.

I artskyddsutredningen har det konstaterats att även om planområdet innefattar lämpliga miljöer för hasselsnok så kan en livskraftig population inom området svårigen upprätthållas långsiktigt. Detta beror bl.a. på att de vägar som omger planområdet utgör en barriär för in- och utflöde av individer. Inga individer av hasselsnok har observerats inom planområdet och den observation som gjorts i närheten av detta är inte verifierad. Det är inte sannolikt att den kontinuerliga ekologiska funktionen i livsmiljön för en eventuell lokal population av hasselsnok riskerar att brytas av detaljplanens genomförande. Vad avser de övriga arter som behandlats i artskyddsutredningen har utredningens slutsatser inte gett stöd för att genomförandet av detaljplanen skulle innebära förstörelse av arternas reproduktionsområden och viloplatsar eller påverka arterna i övrigt på ett sådant sätt att planens genomförande skulle medföra en betydande miljöpåverkan. Kommunen har inte heller uteslutit att ytterligare skyddsåtgärder och anpassningar kan komma att krävas under genomförandet av planen. Förutsättningar finns därför för att hantera frågan om påverkan på skyddade arter och deras livsmiljöer i ett senare skede. Det bör även understrykas att länsstyrelsen har delat kommunens uppfattning i frågan om planens betydande miljöpåverkan och huruvida de skyddsåtgärder som föreslagits varit tillräckliga ur ett artskyddsperspektiv. Mot bakgrund av avståndet till andra pågående exploateringsprojekt har det inte funnits behov av att inkludera kumulativa effekter i bedömningen av påverkan på skyddade arter. Området är därtill lokaliserat mellan större vägar och redan idag påverkat av begränsningar av spridningsvägar för arter och genom buller och ljus. De utredningar som genomförts under planprocessen utgör ett tillräckligt beslutsunderlag vad avser påverkan på skyddade arter. Kommunen hänvisar

till ett utlåtande om förslag till ändring av planområdet från den 18 november 2020 samt till kartor över pågående exploateringsprojekt och planer i närområdet.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Inledning

Detaljplanen för del av fastigheten X m.fl. vid Mölnlyckemotet i Mölnlycke antogs av kommunfullmäktige i Härryda kommun den 14 oktober 2021. Syftet med planen är att utveckla området vid Mölnlyckemotet genom att med den befintliga naturen och ny bebyggelse åstadkomma en välkomnande entré till Mölnlycke och nya strategiska lägen för verksamheter. I planen ingår även en cykelförbindelse mot Mölndal och Göteborg samt nya hållplatslägen för att skapa bättre förbindelser med Mölnlycke företagspark. Planen omfattar ett område om cirka 6,4 hektar och ger förutsättningar för att etablera bl.a. industri, kontor, verksamheter och tekniska anläggningar inom planområdet.

Planområdet utgörs huvudsakligen av obebyggd naturmark, men omfattar även mark som redan är ianspråktagen som väg och industriområde. Söder om planområdet är Rådasjöns naturreservat beläget. Dess syfte är bl.a. att bevara och utveckla områdets biologiska värden i form av helhetsmiljön kring Rådasjön samt dess värdefulla biotoper, rödlistade och sällsynta arter. En mindre del av naturreservatet ingår i planområdet. Vid Rådasjön, i närheten av planområdet, ligger även Natura 2000-området Labbera.

Kommunen har under 2020 låtit genomföra en naturvärdesinventering och en artsskyddsutredning. Av naturvärdesinventeringen framgår bl.a. att det finns tidigare uppgifter om skyddade arter i närheten av planområdet, däribland inom naturreservatet söder om planområdet, och att det vid den inventering som genomförts noterats rödlistade och skyddade arter. Angående arterna mindre hackspett, gröngöling, hasselnok och eventuellt fladdermöss gjordes bedömningen att de skulle påverkas negativt av detaljplanen och att kompensationsåtgärder för vissa arter skulle behöva vidtas. Vidare bedömdes att det kunde komma att krävas dispens för arter som

omfattas av artskyddsförordningen. För att minska den negativa påverkan på arterna föreslogs i den efterföljande artskyddsutredningen ett antal åtgärder. Dessa innebar bl.a. att bevara så stor andel som möjligt av den äldre lövskogen, gynna lövskog i närområdet, skapa död lövved, öppna upp igenväxta lövhagar, röja runt stensamlingar så att de blir mer solexponerade, undvika att ta bort eller beskugga stenhögar, lägga upp stenhögar som kan bli nya övervintringsplatser samt att undvika belysning av värdefulla fladdermusmiljöer under sommarhalvåret. Utifrån utredningarnas slutsatser har kommunen reviderat planområdet och minskat dess omfattning i väster med cirka 5 000 kvadratmeter.

De huvudsakliga frågorna i Mark- och miljööverdomstolen är om kommunens utredning i tillräcklig grad belyser detaljplanens miljökonsekvenser och påverkan på skyddade arter och deras livsmiljöer, samt huruvida ett genomförande av planen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan, vilket borde ha föranlett kommunen att ta fram en miljökonsekvensbeskrivning.

Rättsliga utgångspunkter

Planläggning enligt plan- och bygglagen (2010:900), PBL, ska med hänsyn till bl.a. naturvärden och miljöaspekter främja en ändamålsenlig struktur och en långsiktigt god hushållning med mark (se 2 kap. 3 § första stycket 1 och 3 PBL). Markområden som har betydelse från allmän synpunkt på grund av deras naturvärden ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada naturmiljön (3 kap. 6 § första stycket miljöbalken jämförd med 2 kap. 2 § PBL).

En kommun som upprättar en detaljplan ska undersöka om genomförandet av planen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Om en betydande miljöpåverkan kan antas ska redovisningen av en detaljplans miljökonsekvenser ha visst innehåll och uppfylla vissa krav i 6 kap. miljöbalken (se 4 kap. 34 § PBL). Idag gäller att kommunen ska meddela ett särskilt beslut i frågan om planen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan, där skälen som talar såväl för som emot detta ska redovisas (se 6 kap. 7 § miljöbalken och 5 kap. 11 a § PBL). Det kravet gäller dock inte i detta ärende, eftersom planarbetet påbörjades 2015 (se övergångsbestämmelserna till

ändringarna i miljöbalken och PBL enligt SFS 2017:955, 2017:965, 2020:76 och 2021:785). Däremot gällde även vid den tiden ett krav om att planbeskrivningen skulle innehålla en särskild redovisning av hur planen är avsedd att genomföras och de överväganden som legat till grund för planens utformning med hänsyn till motstående intressen och planens konsekvenser (se 4 kap. 33 § första stycket 4 PBL i dess lydelse enligt SFS 2014:900 och övergångsbestämmelserna i SFS 2015:668 och 2021:752). I de fall en miljökonsekvensbeskrivning inte upprättas, bör kommunens ställningstagande när det gäller planens miljöpåverkan enligt förarbetena redovisas som en del av planens konsekvenser (se prop. 2009/10:170 s. 215).

I bilaga 4 till den numera upphävda förordningen om miljökonsekvensbeskrivningar, MKB-förordningen, finns kriterier för när genomförandet av en detaljplan ska antas medföra en betydande miljöpåverkan (se 4 § andra stycket). Eftersom planarbetet påbörjades 2015 ska MKB-förordningen fortsatt tillämpas i målet (se punkten 3 i övergångsbestämmelserna till miljöbedömningsförordningen [2017:966]). För detaljplaner som innebär att planområdet får tas i anspråk för något av de ändamål som anges i 4 kap. 34 § andra stycket PBL, gäller att kommunen vid sin bedömning av om planen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan även ska tillämpa kriterierna i bilaga 2 till MKB-förordningen (se 2 kap. 5 § plan- och byggförordningen [2011:338] i dess lydelse före den 1 januari 2018). Bestämmelsen i 4 kap. 34 § andra stycket PBL i dess nuvarande lydelse tillämpas även för detaljplaner som påbörjats före ikraftträdandet (se övergångsbestämmelserna punkten 2 i SFS 2021:785).

I fråga om vilda fåglar är det enligt 4 § första stycket 4 artskyddsförordningen förbjudet att avsiktligt störa dem, särskilt under deras häcknings- och uppfödningssperiod, om inte störningen saknar betydelse för att a) bibehålla populationen av fågelarten på en tillfredsställande nivå, särskilt utifrån ekologiska, vetenskapliga och kulturella behov, eller b) återupprätta populationen till den nivån. Gällande andra viltlevande djurarter är det enligt 4 a § första stycket 4 artskyddsförordningen förbjudet att, i fråga om sådana djurarter som har markerats med N eller n i en bilaga till förordningen skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatsar.

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

Vad gäller den aktuella detaljplanen konstaterar Mark- och miljööverdomstolen att planbestämmelserna, förutom utpekande av visst mindre naturområde, möjliggör en bred markanvändning i form av industri, kontor och tekniska anläggningar, utan närmare precisering. Den medgivna markanvändningen är därmed att bedöma på sådant sätt att planområdet får tas i anspråk för att anlägga ”något annat stadsbyggnadsprojekt” i den mening som avses i 4 kap. 34 § andra stycket 2 PBL (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 10 oktober 2022 i mål nr P 9810-21). Vid sådana förhållanden har kommunen, vid sin bedömning av om planen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan, haft att tillämpa även kriterierna i bilaga 2 till MKB-förordningen. Bilaga 2 innehåller fler och mer omfattande kriterier för bedömningen av huruvida betydande miljöpåverkan föreligger jämfört med bilaga 4. Det är därmed en brist att kommunens bedömning i detta fall har gjorts endast enligt bilaga 4.

Enligt domstolens mening bör bedömningen av miljöpåverkan, inklusive påverkan på skyddade arter i området, göras med utgångspunkt i den enligt detaljplanen medgivna markanvändningen. När genomförandet av en detaljplan saknar begränsningar i fråga om vilken typ av industri eller verksamhet som får bedrivas inom ett markområde som inte tidigare har exploaterats, kan ett genomförande av planen inte sällan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Det nu aktuella planförslaget omfattar ett cirka 6,4 hektar stort område, som huvudsakligen består av naturmark. Genom de utredningar som kommunen låtit utföra framgår att skyddade arter bedöms finnas inom eller i anslutning till planområdet. I utredningarna pekas bl.a. på en negativ påverkan på de enligt artskyddsförordningen skyddade arterna hasselsnok och mindre hackspett samt eventuellt även på vissa fladdermusarter, för vilka planområdet bedöms hysa lämpliga miljöer. Domstolen noterar därtill att planen, utöver den naturmark som sparats i planområdets nordvästra del, inte säkerställer några andra av de i artskyddsutredningen föreslagna åtgärderna för att minimera påverkan på arterna. Vidare är det genom utredningen inte klarlagt i vilken omfattning det behövs och finns förutsättningar att meddela eventuella dispenser från förbuden i artskyddsförordningen (jfr 14 § artskyddsförordningen).

Även om det inte finns något formellt krav på att eventuella dispenser ska ha inhämtats innan ett beslut om detaljplan fattas, finns det en risk att någon verklig prövning av förutsättningarna för undantag från artskyddet inte kommer till stånd om frågan tas upp först sedan övriga prövningar slutförts (jfr RÅ 2005 ref. 44). Regelsystemet måste anses förutsätta att den information som krävs i dessa avseenden ska finnas tillgänglig i ett ärende om detaljplan, genom en miljökonsekvensbeskrivning eller, om det är tillräckligt, genom utredning i enklare form (jfr Mark- och miljööverdomstolens dom den 20 december 2022 i mål nr P 10706-21).

Mark- och miljööverdomstolen bedömer, med utgångspunkt i den enligt detaljplanen medgivna markanvändningen samt vad som genom utredningen framkommit om naturvärdena och skyddade arter inom eller i anslutning till området, att förhållandena är sådana att ett genomförande av planen kan antas medföra betydande miljökonsekvenser i form av påverkan på skyddade arter. Kommunen har därför varit skyldig att redovisa planens miljökonsekvenser på ett sätt som uppfyller de krav som följer av 4 kap. 34 § första och andra styckena PBL. Eftersom så inte har skett är utredningen inte tillräcklig och det har saknats förutsättningar att anta detaljplanen. Kommunens antagandebeslut ska därför upphävas.

Domstolen bedömer därtill att innebörden i relevanta delar av unionsrätten är klar och att det saknas skäl att inhämta förhandsavgörande från EU-domstolen.

Sammanfattningsvis ska mark- och miljödomstolens dom ändras och kommunens beslut att anta detaljplanen upphävas.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Fredrik Ludwigs och Rikard Backelin, tekniska rådet Claes Becker, hovrättsrådet Hanna Blomberg (referent) samt tekniska rådet Johan Hjalmarsson.

Föredragande har varit Erik Simberg.

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2023-01-18
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr P 4713-21

PARTER

Klagande

Naturskyddsföreningen i Härryda

Motpart

Härryda kommun

ÖVERKLAGAT BESLUT

Härryda kommuns beslut den 14 oktober 2021 i ärende 2015KS531, § 192, se bilaga 1

SAKEN

Antagande av detaljplan för del av X m.fl., Mölnlyckemotet i Mölnlycke, Härryda kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

BAKGRUND

Kommunfullmäktige i Härryda kommun beslutade den 14 oktober 2021 att anta detaljplan för del av fastigheten X m.fl. Mölnlyckemotet. Enligt planbeskrivningen är syftet med planen att utveckla området vid Mölnlyckemotet genom att med den befintliga naturen och ny bebyggelse åstadkomma både en välkomnande entré till Mölnlycke och nya strategiska lägen för verksamheter. I planen ingår också en säkrare och mer attraktiv cykelförbindelse mot Mölndal och Göteborg. Nya hållplatslägen och förbättrad tillgänglighet med cykel skapar även bättre förbindelser med Mölnlycke företagspark norr om motet.

Naturskyddsföreningen i Härryda har överklagat kommunens beslut till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

Naturskyddsföreningen i Härryda har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva beslutet att anta detaljplanen. Föreningen har till stöd för sin talan anfört i huvudsak följande.

Planen utgör en betydande påverkan på miljön då den berör lokaler för flera skyddade och fridlysta arter, höga naturvärden, ett naturreservat, ett Natura 2000-område, riksintresse för friluftslivet och strandskyddat område. Ingen miljökonsekvensbeskrivning har upprättats och ingen prövning har skett gentemot lagstiftning som berör skyddade arter, strandskydd och Natura 2000-områden. Detta strider mot såväl nationell som unionsrättslig lagstiftning.

EU-lagstiftningen utgör grunden

Den gemensamma unionsrättsliga EU-lagstiftningen inom miljöområdet utgör grunden för prövningen av olika miljö- och exploateringsärenden. I detta fall berörs unionsrättslig lagstiftning som fågeldirektivet, livsmiljödirektivet och vattendirektivet. Viktigt är även att beakta EU:s regleringar i unionsrättsliga frågor

som berör miljökonsekvensbeskrivningar, försiktighetsprincipen och Århuskonventionen.

EU-domstolens dom i de förenade målen C-473/19 och C-474/19 meddelad i mars 2021 måste särskilt beaktas i samband med det nu aktuella ärendet. Domen visar att Sveriges tillämpning av EU:s fågeldirektiv och livsmiljödirektivet har skett på ett felaktigt sätt.

Av domen framgår bl.a. att skyddade arters bevarandestatus eller påverkan på denna inte har någon betydelse vid bedömning av om artskyddet är aktualiserat. Detta går tvärtemot den svenska praxis som myndigheter och domstolar har grundat sina ställningstaganden och beslut på. Skyddet upphör inte heller att gälla för arter som uppnått gynnsam bevarandestatus och gäller även för enstaka individer. Skyddet för fåglar gäller dessutom för alla vilda fåglar. När det gäller skyddet för ett livsområdes kontinuerliga ekologiska funktionalitet aktualiseras detta skydd även om åtgärderna inte riskerar försämra den berörda artens bevarandestatus. Av domen framgår även att EU:s fågeldirektiv och livsmiljödirektiv ska ses som ett gemensamt regelverk. EU-domstolen utgår visserligen i svaren på fråga 2 från livsmiljödirektivets regler då Sverige i artskyddsförordningen låtit detta direktivs ordalydelse omfatta även fåglar. Av domen framgår dock att dessa regler är allmängiltiga för de båda direktiven och omfattar då även fåglar eftersom man i domen nämner de i de aktuella fallen förekommande fågelarterna tjäder, bivråk och duvhök (p.69).

Även tidigare domar från EU-domstolen visar att livsmiljödirektivet och fågeldirektivet ska tolkas på samma sätt, så som i Bialowiezadomen (C-441/17). Även i domen kring finsk vårjakt på ejder (C-217/19) tas frågan kring likheter i fågeldirektivet och livsmiljödirektivet upp och hur de ska tolkas tillsammans (p.84). Att EU-domstolen i de förenade målen C-473/19 och C-474/19 inte tar upp de delar i EU:s generaladvokats yttrande, som pekar på en uppdelning av fågeldirektivet och livsmiljödirektivets regler, visar på att domstolen i denna del inte håller med generaladvokaten. I domen framkommer att: ”Enligt fast rättspraxis ska vid

tolkningen av en unionsbestämmelse inte bara bestämmelsens lydelse beaktas, utan också sammanhanget och de mål som eftersträvas med de föreskrifter som bestämmelsen ingår i (dom av den 2 juli 2020, Magistrat der Stadt Wien (Europeisk hamster), C-477/19, EU:C:2020:517, punkt 23 och där angiven rättspraxis).” Domen tar även upp vikten av en hög skyddsnivå och att försiktighetsprincipen är styrande vid miljöprövningar (p.38). Detta är viktigt att mark- och miljödomstolen beaktar vid sin prövning.

Förekomst av skyddade arter

Enligt den till detaljplanen genomförda kommunala naturinventeringen (Naturcentrum 2020-05-27) förekommer ett stort antal skyddade arter inom detaljplaneområdet och i dess närområde. Det har noterats förekomst av ett flertal skyddade fladdermusarter som nordfladdermus (NT), dvärgpipistrell, brunlångöra (NT), gråskimlig fladdermus, större brunfladdermus, mindre brunfladdermus (VU), vattenfladdermus, fransfladdermus (NT), och mustasch/brandts fladdermus. Det förekommer även hasselsnok (VU), vanlig snok samt flera kräldjur. Bland de skyddade fåglarna kan nämnas mindre hackspett (NT), gröngöling, stare, bivråk och mindre flugsnappare. Dessutom har fynd av läderbagge (VU), som är strikt skyddad enligt livsmiljödirektivet, gjorts i Rådasjöområdet.

Angående fladdermusförekomsten framgår av naturinventeringen: ”Området kring Rådasjön hyser en mycket rik fladdermusfauna och även i inventeringsområdet finns miljöer som är lämpliga för fladdermöss. Det finns hålträd som kan användas som koloniplatser under sommaren och lövskogsmiljöerna är bra jaktmiljöer för arterna.” Bilden av att området vid Rådasjön utgör en mycket värdefull fladdermusmiljö bekräftas av den artskyddsutredning som utförts som underlag till detaljplanen (Naturcentrum 2020-11-03). Man skriver i utredningen ”Flera inventeringar har utförts i närområdet och totalt har 11 av Sveriges 19 arter noterats inom ett par kilometer från planområdet. Det innebär att området är att betrakta som en mycket artrik fladdermusmiljö.” Själva planområdet beskrivs ur fladdermussynpunkt: ”Planområdet består till stora delar av lövskog, både yngre

skogar som kommit upp på gammal åkermark och äldre igenväxta ekhagar. Det är bra jaktmiljöer för många av arterna och det finns också inslag av hålträd som kan användas för kolonier.”

Inom planområdet och i dess närområde förekommer även miljöer för den starkt hotade och skyddade arten hasselsnok. Arten är noterad i närområdet. I artskyddsutredningen beskrivs förekomst av för arten mycket lämpliga miljöer som hållmarker, lövskogar och övervintringsplatser.

Det förekommer även skyddade fåglar som den rödlistade arten mindre hackspett. Mindre hackspett noteras regelbundet vid Rådasjön och i planområdet. I naturinventeringen anges att: ”Miljön är lämplig med mycket lövskog, som ger möjlighet både för bobygge och födosök. Även de delar som inte avgränsats som naturvärdesobjekt kan ha ett värde för arten. I före detta åkrar som är igenväxta med trivallövträd som björk, asp och sälg bildas en hel del död ved och träden kan även användas för att hacka ut bohål.” Även enligt artskyddsutredningen förekommer det för arten mycket lämpliga miljöer inom planområdet och i dess närhet. Man skriver: ”Delar av planområdet består av en igenväxt ekhage, med hassel i botten och ett mindre inslag av fuktig klibbalskog. Dessa delar bedöms vara mycket lämpliga för arten. Andra delar består av yngre skog som kommit upp på tidigare åkermark. Björk, asp och sälg är vanliga här. Träden är inte så gamla, men det finns en del döda träd och dessa områden bedöms som lämpliga för mindre hackspett.” Enligt artskyddsutredningen så finns i detaljplaneområdet ”ca 3 hektar lämplig eller mycket lämplig biotop för arten, som riskerar att försvinna vid exploatering.”

Även förekomst av gröngöling tas upp i artskyddsutredningen. Man skriver: ”Gröngöling noterades i östra delen av området. Arten hackar ut bohål i lövträd, vilket finns rikligt av i området. Arten kan säkert även födosöka i området även om inga stora mängder av myror, som är favoritfödan, noterades.” Enligt naturinventeringen anges att ”Gröngöling både sågs och hördes vid flera tillfällen i östra delen av planområdet och det är troligt att arten häckar i eller nära området.”

I naturinventeringen beskrivs förekomst av sjungande stare inom planområdet vilket tyder på att den häckar i området. Man skriver i inventeringen ”Framförallt är det hålträd i området som kan vara viktiga för arten. Födosökning sker främst i öppnare miljöer”. Av någon oklar anledning tas inte förekomsten av stare upp i artskyddsutredningen.

Vid Rådasjöns skogar förekommer även den starkt hotade arten läderbagge som lever i håligheter i träd. Enligt naturinventeringen så förekommer inom detaljplaneområdet ”ett par grova ekar (ca 1 meter i diameter) och ganska rikligt med halvgrova ekar (ca 50–80 cm)” vilka skulle kunna utgöra livsmiljö för arten. Man skriver även att: ”Arten kan även leva i andra lövträd och i området finns det till exempel vårtbjörkar, rönnar och aspar med håligheter där arten möjligen skulle kunna leva. Vid inventeringen noterades inga läderbaggar men rikligt med träd som skulle kunna utgöra lämpliga miljöer för skalbaggen.” Man pekar även i naturinventeringen på att området har god potential att utvecklas till en mycket god miljö för läderbagge. Av någon oklar anledning tas inte förekomsten av läderbagge och för den lämpliga förekommande miljöer upp i artskyddsutredningen.

Behov av prövning enligt artskyddsutredningen

Enligt den artskyddsutredning som gjorts som underlag för detaljplanen kan det krävas dispensprövning för arterna mindre hackspett, gröngöling, hasselsnok och förekommande fladdermöss. Föreningen anser att det även kan krävas artskyddsdispens för fler fågelarter som stare och mindre flugsnappare. Det finns även flertal kräl- och groddjursarter i området för vilka det kan krävas dispens enligt artskyddsreglerna. Någon dispens har dock inte ansökts om eller behandlats under ärendets gång. Detaljplanen strider därför mot gällande nationell och EU-rättslig artskyddslagstiftning eftersom den saknar grund i en artskyddsprövning. Enligt rättspraxis ska artskyddsfrågan behandlas tidigt i ärendeprocesserna då de riskerar att vara svåra att hantera om de föregrips av styrande beslut som detaljplaner. Detaljplanebeslutet bör därför upphävas.

Påverkan på Natura 2000-området Labbera

Delar av Rådasjöns stränder är avsatt som ett enligt EU-rätten särskilt avgränsat och skyddat Natura 2000-område (SE0520169 Labbera). Planområdet som berörs av de planerade åtgärderna ingår som en del av Rådasjöns skogs- och naturområden och hänger via sjöns stränder samman med Natura 2000-området Labbera. Avståndet mellan Natura 2000-området och planområdet är endast ca 600 meter. Frågan om påverkan av Natura 2000-området har inte behandlats eller relaterats till i planprocessen vilket är en allvarlig brist. Enligt gällande Natura 2000-lagstiftning gäller att om man avser vidta åtgärder som på ett betydande sätt påverkar ett Natura 2000-område och dess värden krävs särskilt tillstånd. Tillstånd krävs även för åtgärder som sker utanför Natura 2000-området om dessa påverkar Natura 2000-området och dess arter och bevarandevärden. Det är främst påverkan på olika arter som förekommer inom Natura 2000-området och som även finns vid planområdet och norra Rådasjöns strandskogar som ur ett Natura 2000-perspektiv är relevanta att bedöma påverkan på. Det gäller i detta fall särskilt fåglar och fladdermöss vilka är arter som använder Rådasjöns strandskogar som livsmiljöer. För de flesta arter som lever i dessa miljöer så ingår både Råda stock och Natura 2000-området i en gemensam miljö och det är samma populationer av arterna som förekommer i dessa områden. Åtgärder som genomförs utanför Natura 2000-området och som påverkar arter som förekommer inom Natura 2000-området kan påverka den gemensamma populationen negativt. Något som gör att tillstånd kan krävas även om åtgärden genomförs utanför ett Natura 2000-område.

Av bevarandeplanen för Labberas Natura 2000-område följer: ”Målet är att ekskogen och bokskogen och dess arter ska finnas kvar i nuvarande mängd eller öka.” Bland de arter som nämns förekomma i Natura 2000-området och som även förekommer vid planområdet är arter som mindre hackspett och fladdermusarterna brunlångöra, fransfladdermus, gråskimlig fladdermus, större brunfladdermus, mindre brunfladdermus, nordfladdermus och vattenfladdermus. Dessa arter skall särskilt bevaras livskraftiga inom Natura 2000-området. Med tanke på att Natura 2000-området enbart har en areal av 22 hektar och att dessa arters livsmiljöer och lokala populationer sträcker sig utanför området krävs det att man beaktar Natura

2000-lagstiftningen vid åtgärdsprövningar i närområdet. Det är något som dock ej har skett i detta fall, vilket är felaktigt och något som utgör en grund för att detaljplanebeslutet ska upphävas.

Rådasjöns naturreservat

Planen ligger direkt intill Rådasjöns naturreservat och delar av planen innebär även ett intrång i naturreservatet. Syftet med reservatet är bl.a. att bevara områdets naturvärden med dess biologiska mångfald. Den förekommande lövskogen med dess arter utgör en väsentlig grund för bildande av reservatet och har ett särskilt skyddsvärde. Mindre hackspett är en av de målarter som pekas ut i naturreservatets skötselplan och målet för reservatet är att arten ska häcka inom reservatet med minst två par. Med tanke på att mindre hackspett har höga arealkrav för sin livsmiljö innebär detta att det även kan finnas behov av att lövskog utanför reservatet bevaras. En sådan lövskog kan utgöras av den skog som nu föreslås exploateras i planförslaget. Planförslaget kan därför stå i strid med reservatets föreskrifter och målsättningar. Eftersom mindre hackspett dessutom är en skyddad art berörs även artskyddsförordningen vid en sådan bedömning. Samma sak gäller de förekommande fladdermössarterna vilka missgynnas av att lövskogen försvinner samt av ökad belysning i området.

Planen påverkar dessutom naturreservatets hydrologiska förhållanden då exploateringen norr om reservatet kan leda till förändringar av tillrinnande vattenflöde. De kan även leda till att ökade halter av föroreningar vilka via planerat dagvatten kommer att ledas till två bäckar i reservatet.

När det gäller intrång och ianspråktagande av mark inom reservatet krävs det en särskild dispens och en särskild prövning vilket saknas. Detta framgår av planbeskrivningen där det även framgår att en sådan ansökan ”skall vara antagen innan antagande av detaljplanen”. Prövningen görs av kommunens miljö- och bygglovsnämnd. Någon ansökan finns inte antagen i nämnden och det verkar som om kommunen inte avser att söka dispens från naturreservatsföreskrifterna för att bygga vägen vilket är felaktigt och en grund för upphävande av detaljplanen.

Strandskydd

Planområdet berör delar av det strandskydd som finns vid Rådasjön. Kommunen avser inte upphäva strandskyddet trots att man tänker exploatera den del där intrånget sker genom vägbyggnation. Föreningen anser att det krävs att strandskyddet upphävs eller att man får dispens för att man skall kunna bygga en väg inom området så som planeras. Med tanke på de höga naturvärdena, naturreservatet, artförekomsterna och friluftsvärdena så bör ett upphävande av strandskydd utredas på ett betydligt mer grundligt sätt än vad som gjorts i planen. Det bör särskild motiveras varför ett upphävande skall ske och det måste visas att ett upphävande inte strider mot strandskyddets syfte vilket är att slå vakt om de biologiska värdena och friluftslivet. Detta har ej skett i tillräcklig omfattning enligt planunderlaget.

Riksintresse för friluftslivet

Rådasjöområdet är utpekad som riksintresse för friluftslivet och planen innebär direkt intrång i delar av riksintresseområdet. Dessutom riskerar planens verksamhet orsaka en direkt påverkan på riksintresset och friluftsvärdet genom påverkan på biologisk mångfald och ökade störningar. Grunden för riksintresset är Rådasjöns naturvärden, naturreservatet och Natura 2000-området. Detaljplanen riskerar att påverka Rådasjöområdets naturvärden och därmed även riksintresset friluftsliv. Kommunen har vid sin planläggning inte tagit tillräcklig hänsyn till riksintresset då man bedömer att det inte alls påverkas av detaljplanen. Detta är felaktigt och i strid med lagstiftningen.

Dricksvattentäkt

Planområdet ligger inom skyddsområdet för Rådasjöns vattentäkt och planområdets sydgräns ansluter till två bäckar till vilka det enligt planen avses ledas dagvatten från området. Rådasjön utgör en viktig regional vattentäkt för både Mölndal och Göteborg, vilket gör det särskilt viktigt att inte förorenat dagvatten når till Rådasjön. Med tanke på att en exploatering innebär en minskad rening av regnvattnet och att en ökad mängd vatten kommer att nå till Rådasjön från området är det viktigt att rening och reducering av dagvattnet sker innan det lämnar planområdet.

Dagvatten

En exploatering och borttagande av skogen innebär att mer vatten kommer att tillföras marken i området. Detta innebär att avrinningen kommer att öka. Föroreningarna i vattnet kommer även att öka eftersom skogsmarkens idag renade förmåga försvinner. Exploateringen får inte orsaka att nuvarande hydrologiska förhållande i naturreservatet förändras. Det nya planområdet får inte heller innebära att ökade halter av föroreningar når till naturreservatet. Detta kräver en modern och väl utvecklad dagvattenhantering. Det är bra att man föreslår ”biofilter” för dagvattenhanteringen men det behövs troligen fler åtgärder vid byggnationer nära Rådasjön. Ett förslag är ”gröna tak” på byggnaderna. Möjligen kan dammar anläggas om plats finns.

Betydande miljöpåverkan och avsaknad av miljökonsekvensbeskrivning

Sammantaget innebär detaljplanen en betydande miljöpåverkan. Detta då planen påverkar värdefull natur, ett flertal skyddade arter, ett Natura 2000-område, ett naturreservat, riksintresset för friluftslivet, strandskyddet och en dricksvattentäkt. Kommunens egen naturinventering och artskyddsutredning bekräftar förekomst av naturvärden och visar på inverkan på naturskydd och artskydd. Planen berör värden av både nationellt- och EU-rättsligt intresse. Någon särskild miljö kvalitetsbeskrivning (MKB) har trots detaljplanens påverkan på ett flertal viktiga miljövärden inte upprättats. Självklart borde en MKB ha upprättats. Att så inte skett står i strid med gällande MKB-lagstiftning och EU-rätten. Detta utgör en grund för att detaljplanebeslutet skall upphävas.

Kommunen har motsatt sig ändring av beslutet. Den har gett in viss utredning och anfört följande.

Frågan om betydande miljöpåverkan

Kommunen vidhåller sin bedömning att detaljplanens genomförande inte kan antas medföra en betydande miljöpåverkan och att det därför inte krävts att en miljökonsekvensbeskrivning upprättats.

Kommunen har i behovsbedömningen utgått från kriterierna i bilaga 4 till förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar, varvid kommunen bl.a. beaktat att det är fråga om ett mindre område på lokal nivå som överensstämmer med översiktsplanen, typen av verksamheter som detaljplanen möjliggör och risken för påverkan på de nationella miljömålen, kvaliteten på mark, vatten, luft och miljön i övrigt samt miljökvalitetsnormer för luft och vatten. Kommunen har utifrån dessa kriterier bedömt att detaljplanen inte kan antas innebära en betydande miljöpåverkan.

Kommunen har i denna fråga fört en löpande dialog med Länsstyrelsen i Västra Götalands län. Kommunens bedömning har genomgående delats av länsstyrelsen, vilket bekräftas av myndighetens samrådsyttrande, vari länsstyrelsen konstaterar att en miljökonsekvensbeskrivning inte behöver tas fram.

En utebliven miljökonsekvensbeskrivning i fall där sådan krävts har i praxis ansetts kunna utgöra skäl för att en detaljplan inte kan godtas. Bedömningen av om en miljökonsekvensbeskrivning krävts eller inte ska dock ske med beaktande av de frågor som miljökonsekvensbeskrivningen har till uppgift att belysa i det enskilda fallet, se RÅ 2005 ref. 44. Det kan således vara fullt tillräckligt att frågor kring effekter av detaljplanens genomförande tillgängliggörs och bedöms genom utredningar i enklare form, jfr Mark- och miljööverdomstolens dom den 19 januari 2016 i mål nr P 11828-14.

I förevarande fall har en erforderlig bedömning av detaljplanens effekter kunnat göras med stöd av de utredningsåtgärder som vidtagits inom ramen för planprocessen, bl.a. den naturvärdesinventering och artskyddsutredning som genomförts i syfte att utreda frågor om påverkan på naturvärdesobjekt och skyddade arter samt möjliga anpassningar av planens utformning och nödvändiga skyddsåtgärder. Det föregående är typiska exempel på utredningar i enklare form som i tillräcklig omfattning tillgängliggör information avseende relevanta frågor för detaljplanens genomförande och därmed ersätter behovet av en

miljökonsekvensbeskrivning.

Föreningen har lyft fram ett flertal områden som alla beaktats av Kommunen vid den sammantagna bedömningen av huruvida planen kan antas innebära en betydande miljöpåverkan. Nedan bemöts föreningens synpunkter inom dessa områden var för sig.

Artskydd

I praxis har det bedömts vara en förutsättning för en effektiv tillämpning av bestämmelserna om artskydd att behovet av hänsyn till skyddade arter klarläggs i sådan tid att det kan beaktas inom ramen för detaljplaneprocessen, se RÅ 2005 ref. 44 och Mark- och miljööverdomstolens dom den 20 april 2015 i mål nr P 8073-14.

Kommunen har därför låtit genomföra en naturvärdesinventering och efterföljande artskyddsutredning. Utredningarna har visat att det inom planområdet förekommer arter som är fridlysta enligt 4 § artskyddsförordningen (2007:845) och att dessa arter riskerar att påverkas negativt av detaljplanens genomförande.

Med grund i dessa utredningar har kommunen beslutat att vidta skyddsåtgärder i syfte att minska planens potentiella påverkan på fridlysta arter. Efter samråd med länsstyrelsen har kommunen bl.a. minskat planområdet med nästan 5 000 kvadratmeter för att exkludera områden med höga naturvärden. Därutöver har det område som kan bli föremål för totalt ianspråktagande begränsats och ett område i den nordvästra delen av planområdet har sparats såsom allmän platsmark – NATUR. Åtgärderna har syftat till att säkerställa att de berörda arternas gynnsamma bevarandestatus inte påverkas av detaljplanens genomförande, vilket stod i överensstämmelse med den praxis som var gällande vid tidpunkten för denna del av planprocessen. Länsstyrelsen bekräftade slutligen att skyddsåtgärderna var tillräckliga och sammantaget minskade riskerna för påverkan på lämpliga livsmiljöer för t.ex. hasselsnok och mindre hackspett, vilket fick som följd att Länsstyrelsen inte bedömde att genomförandet av detaljplanen innefattade

dispenspliktiga åtgärder.

Den förändring i praxis som ägt rum sedan EU-domstolens avgörande i ”Skydda skogen” (EU-domstolens dom den 4 mars 2021 i de förenade målen C-473/19 och C-474/19) bör enligt kommunen inte få till följd att detaljplanen inte kan godtas, utan snarare att underlaget till detaljplanen bör bedömas utifrån huruvida det kan antas att de dispenser som nu eventuellt kan komma att behövas för åtgärder relaterade till genomförandet av detaljplanen sannolikt kan erhållas.

Det finns inte något formellt krav på att en dispens från förbuden i artskyddsförordningen ska ha beviljats innan en detaljplan antas, se Mark- och miljööverdomstolens dom den 7 juni 2018 i mål nr P 8129-17. Det avgörande bör i stället vara att det framgår att detaljplanen är genomförbar, vilket är beroende av huruvida underlaget till detaljplanen på ett erforderligt sätt behandlar dessa frågor samt att det är sannolikt att nödvändiga dispenser kan beviljas för de åtgärder som genomförandet innefattar.

Kommunen har följaktligen inte varit förhindrad att anta detaljplanen innan frågan om behov av eventuell dispens var slutligt avgjord, särskilt inte med hänsyn till det underlag för bedömning av frågan som funnits i form av naturvärdesinventering och artskydds-utredning samt de anpassningar och skyddsåtgärder som vidtagits i samråd med Länsstyrelsen. Vid behov möjliggör dessutom detaljplanen ytterligare skyddsåtgärder, i syfte att inte aktualisera förbuden i artskyddsförordningen, genom att bl.a. begränsa de områden som kan bli föremål för fullt ianspråktagande. Utredningarna ger dessutom stöd för att dispens sannolikt kan beviljas om det i efterhand bedöms nödvändigt för genomförandet av detaljplanen, bl.a. med hänsyn till att detaljplanen möjliggör ett infrastrukturprojekt utan lämplig alternativ lokalisering och innefattar flertalet åtgärder i syfte att öka trafiksäkerheten.

Föreningen har inte utvecklat vad som anförts om att dispens kan komma att krävas för andra fågelarter såsom stare och flugsnappare samt för flertalet kräl- och groddjursarter. Det framgår inte varför dispens skulle krävas vad avser dessa arter

samt vilka andra fågelarter och kräl- och groddjursarter som åsyftas.

Det är med hänsyn till otydligheten i vad föreningen anfört ovan inte möjligt för Kommunen att bemöta detta utöver att hänvisa till de utredningsåtgärder med efterföljande anpassningar av detaljplanen som vidtagits i syfte att säkerställa ett genomförande utan otillåten påverkan på skyddade arter och deras livsmiljöer. Den senare uppkomna frågan om eventuellt behov av dispens, med anledning av förändringen i praxis, bedöms dessutom kunna hanteras med grund i de utredningar som genomförts.

Rådasjöns naturreservat

Kommunen anser att det finns förutsättningar för att beviljas dispens från naturreservatets föreskrifter och har för avsikt att söka dispens innan dispenspliktiga åtgärder vidtas. Det ska härvid noteras att de tillkommande åtgärder som planen medger och som ligger inom naturreservatet avser utvidgning av befintlig väg. Det kan därför ifrågasättas om åtgärderna kräver dispens eftersom åtgärder inom väg-, gång- och cykelväg och järnvägsområde inte omfattas av det förbud som återfinns i föreskrifterna för reservatet.

Natura 2000-området Labbera

Föreningen har anfört att påverkan på Natura 2000-området främst kommer att ske genom påverkan på de arter som finns i området.

Ingen av de arter som föreningen räknar upp i överklagandet utgör bevarandemål för området. Det överordnade målet med Natura 2000-området är att ekskogarna och bokskogarna och dess arter ska finnas kvar i nuvarande mängd eller öka. Det föregående ska i första hand säkras genom att utpekade miljöer inom Natura 2000-området bevaras, även Rådasjöns naturreservat bidrar till säkerställandet av viktiga lövskogar i området. De naturtyper och arter som ska bevaras inom Natura 2000-området Labbaera är trädklädd betesmark (9070), näringsfattig bokskog (9110), näringsrik ekskog (9160) och Näringsfattig ekskog (9190).

Med beaktande av ovanstående kan det på sin höjd bli fråga om en indirekt påverkan på Natura 2000-området som inte riskerar att påverka områdets bevarandesyften eller på annat vis försvåra bevarandet på ett sätt som kräver tillstånd. En risk för påverkan utöver detta framstår under alla omständigheter som osannolik, bl.a. med hänsyn till avståndet mellan planområdet och Natura 2000-området och det faktum att målet med det senare ska säkras främst genom bevarandet av miljöer inom själva området.

Det ovanstående har bekräftats av länsstyrelsen under planprocessen. Det har således saknats anledning för kommunen att beakta och utreda frågan om påverkan på Natura 2000-området i ytterligare utsträckning vid framtagandet av detaljplanen.

Strandskydd

Föreningen har anfört att det krävs att strandskyddet upphävs eller att dispens beviljas i den del av planområdet som omfattas av strandskydd, vilket planlagts som Allmän platsmark – VÄG.

Kommunen är av uppfattningen att de åtgärder som kan bli aktuella i strandskyddat område inte är otillåtna enligt 7 kap. 15 § miljöbalken, varför det inte har beslutats om att upphäva strandskyddet i det aktuella området. Kommunen har inte heller för avsikt att söka dispens för åtgärderna, men utesluter samtidigt inte ett sådant tillvägagångssätt för det fall att en annan bedömning görs inför åtgärdernas utförande.

Kommunen grundar sin bedömning i att åtgärden som detaljplanen medger, en förflyttning av slänten i sydlig riktning precis intill skogslinjen, inte är synlig och därmed avhållande för den allmänhet som passerar mellan Rådasjöns stränder och den aktuella platsen. Åtgärden hindrar eller avhåller därför inte allmänheten från att beträda det strandskyddade området. Åtgärden har inte heller någon sådan väsentlig påverkan på livsvillkoren för djur- och växtliv som innebär att den är förbjuden. Det område som tas i anspråk är ytterst begränsat och den naturmiljö som påverkas består av ung lövskog. Det bör härvid särskilt framhållas att det, i jämförelse med

nu gällande plan, endast är fråga om en egentlig utökning av ianspråktagen mark om cirka 292 kvadratmeter.

Mark- och miljööverdomstolen har i MÖD 2018:23 bedömt att bl.a. vägar inte nödvändigtvis står i strid med de förbud som gäller inom strandskyddat område, helt i enlighet med ovan förda resonemang. Om dispens visar sig krävas bedömer kommunen att det sannolikt föreligger sådana särskilda skäl som krävs för att dispensen ska beviljas. Länsstyrelsen har delat kommunens bedömning i frågan och har inte ansett att detaljplanens genomförande kommer resultera i dispenspliktiga åtgärder. Kommunen har således utrett och hanterat frågan på ett erforderligt sätt inom ramen för planprocessen.

Riksintresse för friluftslivet

Länsstyrelsen, som har till uppgift att bevaka statliga intressen såsom riksintressen, har inom ramen för samråds- och granskningsförfarandet inte haft några invändningar mot detaljplanens utformning och har inte bedömt att något riksintresse kommer att skadas påtagligt av detaljplanens genomförande.

Länsstyrelsen har inte heller beslutat att överpröva beslutet att anta detaljplanen. Även om det inte finns något formellt hinder för att frångå Länsstyrelsens bedömning saknas det ofta anledning för en överprövande instans att göra det med hänsyn till den särskilda sakkunskap som myndigheten besitter och som behövs för att bedöma dessa frågor, se MÖD 2014:12.

Kommunen vidhåller sin bedömning att genomförandet av detaljplanen inte innebär någon påtaglig skada för något av de värden som utgör grunden för riksintresset. Det föregående gäller bl.a. med beaktande av det ytterst begränsade område, vilket är utpekad som riksintresse, som omfattas av planområdet. Området angränsar dessutom redan till en befintlig väg. Utformningen av föregående nämnda område, dvs. en smalare sträcka längs den befintliga vägen, vilket i princip är otillgängligt och inte synligt från strandlinjen pga. den täta vegetationen, ger ytterligare stöd för Kommunens inställning i frågan.

Det saknas även i övrigt stöd för att detaljplanens genomförande skulle medföra en sådan påtaglig skada på riksintresset som föreningen påstår.

Dricksvattentäkt

Kommunen har tagit erforderlig hänsyn till eventuell påverkan på Rådasjöns vattentäkt genom förorenat vatten från planområdet inom ramen för planarbetet. Detaljplanen är bl.a. framtagen med hänsyn till de föreskrifter som gäller för vattenskyddsområdet. Kommunen har även beaktat de föreslagna föreskrifterna för det nya, ännu ej inrättade vattenskyddsområdet. Frågan är således tillräckligt utredd och hanterad.

Dagvatten

Kommunen har i detaljplanen reglerat frågan om dagvatten genom att varje enskild verksamhetsutövare ansvarar för att dagvatten omhändertas inom respektive fastighet och att vattnet renas innan det når Rådasjön. Anläggningar för uppsamling, rening och behandling av dagvatten ska dessutom anmälas till kommunen för att säkerställa att de utformas i enlighet med gällande dagvattenpolicy. Frågan är därmed tillräckligt utredd och hanterad.

Förtydligande

Kommunen vill särskilt framhålla att den åskådliggörande bilden över planområdet som föreningen presenterat är felaktig. Den visar området för naturvärdesinventeringen och skiljer sig markant från det faktiska planområdet. Det föregående har betydelse för vad föreningen anför bl.a. gällande de naturvärden som riskerar påverkas av planens genomförande.

Sammanfattning

Kommunen anser sammanfattningsvis att de utredningar som vidtagits inom ramen för planprocessen är tillräckliga och att de anpassningar som gjorts av detaljplanen med stöd i dessa utredningar och i samråd med länsstyrelsen medfört att detaljplanen inte innebär en betydande miljöpåverkan. Det saknas därför skäl att

upphäva beslutet att anta detaljplanen med grund i vad föreningen anfört i denna del.

Den ovan nämnda anpassningen som gjorts av planen och de skyddsåtgärder som vidtagits i syfte att undvika otillåten påverkan på skyddade arter och deras livsmiljöer samt det faktum att dispensfrågan sannolikt kan hanteras i erforderlig ordning i ett senare skede medför att detaljplanen kan godtas även vad avser frågan om påverkan på skyddade arter. Även i övrigt framgår det av underlaget att förutsättningar för beviljande av eventuella erforderliga dispenser sannolikt föreligger.

Kommunen vill med anledning av EU-domstolens avgörande i ”Skydda skogen” framhålla att majoriteten av alla detaljplaner efter avgörandet kan anses innehålla ett visst mått av osäkerhet gällande behovet av dispenser enligt artskyddsförordningen. Om krav ställs på utredningar utöver de som kommunen genomfört i förevarande fall och följderna blir att själva aktualiserandet av frågan om behovet av dispens medför att detaljplanen per automatik antas innebära en betydande miljöpåverkan saknas det fortsättningsvis möjlighet att bedöma utredningsbehovet i det enskilda fallet. Det föregående skulle innebära ett i princip obligatoriskt och betungande krav på framtagande av miljökonsekvensbeskrivningar i planprocessen.

Samtliga övriga frågor som föreningen berört i överklagandet är tillräckligt utredda, hanterade och beskrivna inom ramen för planarbetet och till beslutet hörande underlag. Föreningens överklagande bör därför avslås.

Föreningen har i genmäle över kommunens yttrande gett in viss utredning och anfört följande.

Betydande miljöpåverkan

Föreningen kvarstår i sin uppfattning att planen kan komma att innebära en betydande miljöpåverkan. Kommunen lyfter fram länsstyrelsens bedömning som

stöd för att man inte bedömt att planen har en betydande miljöpåverkan. Det bör dock i detta sammanhang påpekas att länsstyrelsens bedömning grundas i ett mycket tidigt ställningstagande då inte allt underlag fanns presenterat.

Dessutom är det naturligt att planbeslut som överklagas med hänvisning till brister i denna bedömning oftast även innefattar att länsstyrelsen, som i detta fall, gjort en bristfällig och felaktig bedömning. Kommunen hänvisar även till att planområdet har en förhållandevis liten yta. Oberoende ytan så innebär planen en påverkan på värdefull natur, flertal skyddade arter, Natura 2000-område, naturreservat, riksintresse för friluftslivet, strandskydd, dricksvattentäkt och på EU-rättsliga miljövärden. Vid en bedömning av betydande miljöpåverkan kan inte påverkan på dessa värden göras på vart värde för sig utan det krävs en total sammanvägd bedömning av planens påverkan. En bedömning som innebär att planen måste anses utgöra en betydande miljöpåverkan.

Skyddade arter

Kommunen anser att artskyddet inte behöver utredas fullt ut före det att detaljplanen kan antas. Kommunen medger även att dispenser enligt artskyddet kan komma att krävas och för fram synpunkten att dispens ”sannolikt kan beviljas om det i efterhand bedöms nödvändigt för genomförandet av detaljplanen”. Som skäl för att dispenser kommer att medges anger man att detaljplanen är nödvändig för att man skall kunna genomföra ”flertalet åtgärder i syfte att öka trafiksäkerheten”. Att projektet främst skulle vara ett trafiksäkerhetsprojekt framgår dock ej av detaljplaneförslaget och föreningen ifrågasätter kommunens påståenden om denna grund för detaljplanen. Främst utgör detaljplanen en exploateringsplan i syfte att bebygga idag obebyggd mark. De åtgärder i syfte att öka trafiksäkerheten anser föreningen kommunen kan genomföra som ett trafiksäkerhetsprojekt utan att samtidigt genomföra en byggnation och exploatering av obebyggd mark i området. Exploaterar man det idag obebyggda värdefulla naturområdet så kommer dessutom trafiksäkerhetsproblemen öka i området genom ökad trafik. Den bästa lösningen vore därför att lämna området norr om Gamla Boråsvägen oexploaterat i enlighet med föreningen synpunkter samtidigt som nödvändiga trafiksäkerhetsåtgärder kan vidtas.

Ovan nämnda citat från kommunen kring trafiksäkerhetsfrågan visar att dispensfrågan är mycket oklar och att den bör utredas före det att detaljplanen antas. Alternativa lösningar måste redovisas och väljas om detta innebär att man kan undvika att planen står i konflikt med artskyddet. Enligt gällande domstolspraxis och EU-rätt så skall artskyddet behandlas så tidigt som möjligt före det att beslut tas kring exploateringar och andra åtgärder. Frågan kring dispens måste före detaljplanebeslut vara utredd och det krävs ett omfattande och detaljerat underlag som är art- och platsspecifikt där var art för sig prövas gentemot artskyddet. Se exempelvis mark- och miljödomstolen i Vänersborgs dom 2022-07-01 (Mål nr M 369-21) vilken även belyser vikten av att kumulativa effekter redovisas och bedöms. Något som ej heller skett i samband med planfrågans behandling.

Det bör här särskilt påpekas att den artskyddsutredning som kommunen tagit fram gjordes år 2020 vilket är före det att EU-domen Skydda Skogen publicerades i mars 2021. Därmed har artskyddsutredningen och dess utgångspunkter och bedömningar gjorts utifrån den äldre och felaktiga praxis som Sverige tillämpade före EU-domstolens dom.

Kommunen hänvisar i sin inlaga till att föreningen ”inte utvecklat vad som anförts om att dispens kan komma att krävas för andra fågelarter såsom stare och flugsnappare samt för flertalet kräl- och groddjursarter. Det framgår inte varför dispens skulle krävas”. Föreningen vill påpeka att det inte åligger föreningen att utveckla frågan kring dispens och artskyddets krav. Det är verksamhetsutövaren som i enlighet med miljöbalkens krav skall ta fram ett tillräckligt genomlysande underlag som kan bilda grund för en bedömning om huruvida dispens krävs eller inte för respektive skyddad art. Detta har inte Härryda kommun gjort och beslutet om detaljplan står därför i konflikt med artskyddslagstiftningens krav.

Rådasjöns naturreservat

Kommunen menar att utbyggnader av befintliga vägar inom naturreservatet vid Rådasjön inte kräver dispens. Föreningen anser att så inte är fallet och att kommunen tolkat reservatets förbud mot exploatering och skydd av reservatets värdefulla natur på ett felaktigt sätt. Reservatets undantag för åtgärder inom befintliga vägar gäller inte för utbyggnad av vägarna. För detta krävs dispens. En dispens som bör ha behandlats före det att detaljplanen antas.

Natura 2000-området Labbera

Föreningen har i tidigare yttrande visat på att kommunen inte har utrett eller beaktat påverkan på näraliggande Natura 2000-område. Kommunen försvarar detta med att inga av de arter som berörs av detaljplanen är särskilt utpekade som egna ”bevarandemål” i Natura 2000-områdets bevarandeplan. Det övergripande målet för bevarandeplanen för Natura 2000-området är dock att ”ekskogen och bokskogen och dess arter ska finnas kvar i nuvarande mängd eller öka”. Detta övergripande bevarandemål måste givetvis beaktas vid prövningar av åtgärder som berör Natura 2000-området. I målet för Natura 2000-området ingår ett flertal arter som exempelvis mindre hackspett och fladdermusarterna brunlångöra, fransfladdermus, gråskimlig fladdermus, större brunfladdermus, mindre brunfladdermus, nordfladdermus och vattenfladdermus. Alla dessa arter pekas ut i Natura 2000 – områdets bevarandeplan som arter som skall finnas kvar och öka. Föreningen har i tidigare yttrande utvecklat hur dessa arters population riskerar påverkas vid en exploatering. Något som i sin tur påverkar Natura 2000-områdets bevarandemål.

Strandskydd

Kommunen anser att det inte krävs någon strandskyddsdispens för att bygga ut vägen i området. Detta trots att utbyggnaden sker i ett strandskyddsområde inom ett naturreservat där det förekommer höga naturvärden och skyddsvärda arter. Området utgör även riksintresse för friluftslivet. Som skäl anges att varken friluftslivet eller den värdefulla naturen påverkas i någon ”väsentlig” omfattning. Hur kommunen så säkert kommit fram till att områdets frilufts- och naturvärden inte kommer att påverkas i någon större omfattning framgår inte av kommunens yttrande eller av

planunderlaget. Det är tydligt att det i denna fråga krävs ett bättre beslutsunderlag innan frågan kring strandskyddsdispens kan avfärdas.

Riksintresse för friluftslivet

Föreningens synpunkter kring riksintresset för friluftslivet kvarstår. Det är viktigt att även i friluftslivets intressen väga in Rådasjöområdets mycket höga naturvärden och rika biologiska mångfald. Dessa värden utgör en del av riksintresset och riksintresset kan påtagligt skadas av att arter minskar eller försvinner.

DOMSKÄL

Allmänt om prövningen

Utgångspunkter för prövningen

Det är en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark och vatten (se 1 kap. 2 § plan- och bygglagen (2010:900). Det är alltså kommunen som, inom vida ramar, avgör hur bebyggelsemiljön ska utformas i kommunen. Den domstol som prövar ett överklagande av ett beslut att anta en detaljplan ska endast pröva om det överklagade beslutet strider mot någon rättsregel på det sätt som klaganden har angett eller som framgår av omständigheterna (se 13 kap. 17 §). Om domstolen vid prövningen finner att beslutet strider mot en rättsregel, ska beslutet upphävas i sin helhet. Annars ska beslutet fastställas i sin helhet. Beslutet ska inte upphävas om det är uppenbart att felet saknar betydelse för avgörandet. Om kommunen har medgett det, får dock beslutet upphävas i en viss del eller ändras på annat sätt. Ändringar som har ringa betydelse får göras utan kommunens medgivande.

Domstolens prövning stannar i många fall vid en bedömning av om ett beslut att anta eller ändra en detaljplan ligger inom ramen för det handlingsutrymme som reglerna i plan- och bygglagen ger kommunen. Hänsyn ska tas till både allmänna och enskilda intressen, se 2 kap. 1 §. De avvägningar som kommunen har gjort mellan olika samhällsintressen blir, om kommunen har hållit sig inom sitt handlingsutrymme, inte föremål för överprövning (se MÖD 2014:12). Det är framför allt om en kommun i sin bedömning gjort en felaktig avvägning mellan

motstående enskilda intressen eller motstående enskilda och allmänna intressen eller om kommunen förfarit formellt felaktigt vid handläggningen av planärendet som ett upphävande av detaljplanebeslutet blir aktuellt (se a. rättsfall och prop. 2009/10:215 s. 88). Prövningen avser inte om kommunen valt den mest optimala lösningen utan endast om den valda lösningen uppfyller lagens krav.

Om krav på miljökonsekvensbeskrivning

Vid framtagande av en detaljplan ska kommunen undersöka om genomförandet av detaljplanen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Om en betydande miljöpåverkan kan antas ska en miljökonsekvensbeskrivning tas fram.

Arbetet med att ta fram detaljplanen inleddes i slutet av 2015. Sedan planarbetet påbörjades har ändringar skett i lagstiftningen avseende när en miljökonsekvensbeskrivning ska tas fram i samband med planarbete. Av övergångsbestämmelser till införda ändringar följer att bedömningen av om den aktuella planen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan och en miljökonsekvensbeskrivning därför ska tas fram ska ske enligt bilaga 4 till den numera upphävda förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar.

Vid bedömningen av om en plan kan antas medföra betydande miljöpåverkan enligt bilaga 4 i nämnda förordning ska bl.a. beaktas i vilken utsträckning planen har betydelse för genomförandet av EU:s miljölagstiftning. Det ska särskilt beaktas påverkan på områden som har erkänd nationell, gemenskaps- eller internationell skyddsstatus.

Planer som berör Natura 2000-områden och skyddade arter

Enligt 2 kap. 1 § plan- och bygglagen ska vid planläggning bestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken tillämpas. Enligt 4 kap. 8 § miljöbalken får användning av mark och vatten som kan påverka ett Natura 2000-område och som omfattar verksamheter eller åtgärder som kräver tillstånd enligt 7 kap. 28 a § komma till stånd endast om sådant tillstånd har lämnats.

Kravet på tillstånd för verksamheter och åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka ett Natura 2000-område gäller parallellt med plan- och bygglagen. Även om det inte finns något uttryckligt krav på att ett tillstånd enligt 7 kap. 28 a § ska ha meddelats innan en detaljplan antas, förutsätter ett effektivt förfarande i ett planärende som rör särskilda skydds- och bevarandeområden att underlaget i ärendet på ett fullgott sätt belyser dessa aspekter och att det i planprocessen klargörs om det krävs ett tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken. Annars finns det en risk att någon verklig prövning i dessa delar inte kommer till stånd. (Se prop. 2000/01:111 s. 65 ff. och Mark- och miljööverdomstolens dom den 20 april 2015 i mål P 8073-14.)

Även när det gäller artskydd förutsätter ett effektivt genomförande av art- och habitatdirektivets bestämmelser att behovet av att ta hänsyn till skyddade arter klarläggs i sådan tid att det kan beaktas i planprocessen (jfr rättsfallet RÅ 2005 ref. 44).

Det är kommunen som är ansvarig för att underlaget i planärendet är fullgott. Länsstyrelsen har dock ett ansvar för att i de samråd som genomförs under planprocessen klargöra sin bedömning när det gäller behovet av en tillståndsprövning enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken eller en artskyddsdispens.

Påverkan på riksintressen i övrigt

Av 3 kap. 6 § följer att områden av riksintresse för friluftsliv ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada naturmiljön.

Länsstyrelsen har ett övergripande ansvar för att riksintressen ska tillgodoses vid den kommunala planeringen såväl under samråds- och utställningsförfarandena som vid prövning enligt 11 kap. plan- och bygglagen. Länsstyrelsen har då att bedöma om en åtgärd innebär påtaglig skada på ett riksintresse. Länsstyrelsen förväntas ha tillgång till den särskilda sakkunskap som behövs för bedömning av dessa frågor (jfr 3 § förordningen, 2017:868, med länsstyrelseinstruktion). Det finns dock inget

som hindrar att den överprövande myndigheten gör en annan bedömning än den länsstyrelsen har gjort (jfr MÖD 2014:12).

Mark- och miljödomstolens bedömning

Påverkan på Natura 2000-området Labbera

Föreningen har anfört att beslutet att anta detaljplanen bör upphävas med hänsyn till planens påverkan på Natura 2000-området Labbera. Föreningen har också anfört att en miljökonsekvensbeskrivning borde ha upprättats med hänsyn till denna påverkan.

Av bevarandeplanen för Labbera framgår att de naturtyper som ska bevaras utgörs av trädklädd betesmark (9070), näringsfattig bokskog (9110), näringsrik ekskog (9160) och näringsfattig ekskog (9190). Prioriterade bevarandevärden är ädellövskogarna som har höga naturvärden knutna till ek- och bokskogarna. Kommunen har i mark- och miljödomstolen anfört att åtgärden inte bedömts innebära någon betydande miljöpåverkan med hänsyn till att ingen av de arter som omfattas av bevarandemålen kommer utsättas för mer än en indirekt påverkan. Åtgärden kommer enligt kommunen därmed inte riskera att påverka områdets bevarandesyften eller på annat vis försvåra bevarandet på ett sätt som kräver tillstånd.

Mark- och miljödomstolen kan konstatera att planområdet inte gränsar direkt till Labbera utan ligger drygt 600 meter därifrån. Även om planen innebär att ett område med vissa naturvärden tas i anspråk för bebyggelse bedöms planen varken innebära någon direkt eller indirekt påverkan på bevarandevärdena för Natura 2000-området. Det saknas därmed skäl att ifrågasätta kommunens bedömning att detaljplanen inte innebär en betydande miljöpåverkan med avseende på påverkan på Natura 2000-området. Mark- och miljödomstolen kan vidare konstatera att kommunen vid framtagandet av planen utfört både en naturvärdesinventering och artskyddsutredning vilka kunnat ligga till grund för bedömningen av eventuella indirekta effekter på Natura 2000-området. Vad föreningen anfört i fråga om brister

i underlag m.m. med avseende på påverkan på Natura 2000-området utgör således inte skäl för att upphäva detaljplanen.

Planens inverkan på skyddade arter

Enligt föreningen bör beslutet att anta detaljplanen upphävas med hänsyn till att kommunen inte genomfört en korrekt artskyddsprövning utifrån reglerna i artskyddsförordningen. I den delen gör mark- och miljödomstolen följande bedömning.

Den 1 oktober 2022 skedde en ändring av bestämmelserna om artskydd i artskyddsförordningen (2007:845). Ändringen är av betydelse för skyddet av fåglar. Några övergångsbestämmelser meddelades inte vid ändringen varför bedömningen i målet bör utgå från den nya lydelsen av bestämmelserna.

Av 4 § nämnda förordning följer att det är förbjudet att:

1. avsiktligt fånga eller döda vilda fåglar,
2. avsiktligt förstöra eller skada vilda fåglars bon eller ägg eller bortföra sådana fåglars bon,
3. samla in vilda fåglars ägg, även om de är tomma, och
4. avsiktligt störa vilda fåglar, särskilt under deras häcknings- och uppfödningstid, om inte störningen saknar betydelse för att
 - a) bibehålla populationen av fågelarten på en tillfredsställande nivå, särskilt utifrån ekologiska, vetenskapliga och kulturella behov, eller
 - b) återupprätta populationen till den nivån.

Det följer av 4 a § att det är förbjudet att, i fråga om sådana vilt levande djurarter som har markerats med N eller n i en bilaga till förordningen, i fråga om alla levnadsstadier hos djuren,

1. avsiktligt fånga eller döda djur,
2. avsiktligt störa djur, särskilt under djurens parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder,
3. avsiktligt förstöra eller samla in ägg i naturen, och

4. skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplats.

Som redogjorts för ovan har kommunen under planprocessen utfört en naturvärdesinventering och artskyddsutredning. I ett tidigt skede av planprocessen utfördes en fågelinventering.

I den av kommunen framtagna naturinventeringen (Naturcentrum 2020-05-27) framgår att det i och omkring detaljplaneområdet finns miljöer som kan vara lämpliga för ett flertal arter som omfattas av skydd enligt 4 och 4 a §§, bl.a. fladdermöss och hasselsnok samt ett antal fågelarter. I den framtagna artskyddsutredningen anges beträffande hasselsnok följande.

”Antagligen finns hasselsnoken periodvis i planområdet och närliggande områden, men troligen inte i några höga tätheter. Vägarna kring planområdet gör det svårt för hasselsnoken att nyttja det och planområdets betydelse för den lokala populationens bevarandestatus bedöms därför vara marginell. Det som kan ha större betydelse för hasselsnoken är om övervintringsplatser försvinner, men vägarna gör det mindre troligt att lämpliga övervintringsplatser i planområdet faktiskt används i någon större utsträckning av arten.”

Avseende fladdermöss framgår bl.a. följande.

”Fladdermusaktiviteten var ganska låg vid inventeringen och det fanns inga tecken på yngelkolonier i planområdet. Fladdermöss jagar dock i inventeringsområdet. Aktiviteten varierar mellan olika nätter men var inte påfallande hög under någon av inventeringsnätterna. Troligen kan alla fladdermusarter som finns i Rådasjöns naturreservat nyttja planområdet för jakt, men möjligen gör de det i mindre utsträckning på grund av belysning av kringliggande vägar. Detaljplanens genomförande kommer att försämra förutsättningarna för fladdermöss

i planområdet, men arternas bevarandestatus kring Rådasjön bör endast påverkas marginellt.”

Av artskyddsutredningen framgår vidare följande avseende mindre hackspett och gröngöling.

”För mindre hackspett finns rikligt av observationer i närområdet och den hördes även ropa från planområdet vid en naturvärdesinventering 2020. Arten bedöms inte häcka i området men använder det för födosök. I området finns cirka 3 hektar lämplig eller mycket lämplig biotop för arten, som riskerar att försvinna vid exploatering. Det finns rikligt av lövskog i närområdet, vilket gör att risken att arten ska försvinna på grund av detaljplanen bedöms som liten.”

”Gröngöling sågs under naturvärdesinventering 2020 vid två tillfällen i östra delen av planområdet och det finns mycket observationer från närområdet av arten. Arten häckar troligen inte i planområdet, men använder det för födosök. Gröngöling trivs i lövmiljöer, men de ska helst vara ganska öppna miljöer, t.ex. ekhagar eller mosaikartade miljöer med lövskogar, betesmarker och smååkrar. Bedömningen är att skogen är i tätaste laget och att påverkan på gröngöling därför är ganska marginell.”

I den senaste uppdateringen av rödlistan (SLU, 2020) har arten gröngöling avförts och populationen i landet bedöms för närvarande som livskraftig (LC). Kommunen har i sitt yttrande framhållit att den vidtagit flertalet åtgärder i syfte att minska detaljplanens potentiella påverkan på fridlysta arter. Efter samråd med länsstyrelsen har kommunen bl.a. minskat planområdet med nästan 5 000 kvadratmeter för att exkludera områden med höga naturvärden. Därutöver har det område som kan bli föremål för totalt ianspråktagande begränsats och ett område i den nordvästra delen av planområdet sparats såsom allmän platsmark – natur. Av planbeskrivningen framgår att efter minskningen av planområdet, är det ca 1,5 ha triviallövskog och ca

I hektar ekskog, som kan komma att bebyggas med stöd av detaljplanen. I artskyddsutredningen föreslås ett antal åtgärder i syfte att minska påverkan på de nämnda arterna. Även om inte samtliga åtgärder säkerställs genom detaljplanen bedömer mark- och miljödomstolen att det inte finns skäl att anta att ett genomförande av detaljplanen kommer i konflikt med artskyddsreglerna på ett sätt som gör att det funnits en skyldighet för kommunen att upprätta en miljökonsekvensbeskrivning. Vid bedömningen har särskilt beaktats att planen, efter att planområdet minskats, endast innebär att ett begränsat område med högre naturvärden tas i anspråk för exploatering, att detta område redan idag är omgärdat av större vägar och att det finns större sammanhängande och skyddade naturområden i närheten som kan tillgodose en kontinuerlig ekologisk funktion för berörda arter.

I och med de inventeringar och utredningar som har utförts har kommunen även i övrigt gjort vad som ålegat den vid framtagandet av detaljplanen med hänsyn till förekomsten av skyddade arter. Vad föreningen anfört i dessa avseenden utgör således inte skäl för att upphäva detaljplanen.

Rådasjöns naturreservat

Föreningen har anfört att beslutet att anta detaljplanen bör upphävas med hänsyn till att antagandet av planen borde ha föregåtts av en ansökan om dispens enligt reservatföreskrifterna för Rådasjöns naturreservat, vilket inte gjorts. Föreningen har också påtalat att genomförandet av detaljplanen strider mot naturreservatets syften och att beslutet även av den anledningen ska upphävas. Vidare har föreningen anfört att en miljökonsekvensbeskrivning borde ha upprättats med hänsyn till planens inverkan på naturreservatet.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att planen endast berör en ytterst begränsad del av området för naturreservatet i anslutning till befintlig väg. Genomförande av planen är inte förbjuden eller tillståndspliktig enligt föreskrifterna för naturreservatet. Det kan inte anses att ett genomförande av planen medför en betydande miljöpåverkan med hänsyn till planens inverkan på naturreservatet. Vad

föreningen anfört i dessa avseenden utgör således inte skäl för att upphäva detaljplanen.

Strandskydd

Föreningen har anfört att beslutet att anta detaljplanen ska upphävas med hänsyn till att antagandet av detaljplanen inte föregåtts av ett upphävande av strandskyddet vid Rådasjön. Frågan om dispens är nödvändig har enligt föreningen inte utretts i tillräcklig mån med hänsyn till planområdets förutsättningar. Föreningen har också påtalat att planen medför betydande miljöpåverkan med hänsyn till strandskyddet och att en miljökonsekvensbeskrivning därför borde ha upprättats.

Mark- och miljödomstolen kan konstatera att planområdet berörs av strandskydd i anslutning till befintlig cirkulationsplats och en bit västerut längs Boråsvägen. Det område som berörs består idag till stora delar av vägmark. Strandskyddet har inte upphävts genom planen. Enligt mark- och miljödomstolens bedömning kan planen inte antas medföra en betydande miljöpåverkan med hänsyn till att det berör strandskyddat område. Att strandskyddat område berörs innebär således inte i sig att en miljökonsekvensbeskrivning borde ha upprättats. Några brister i planförfarandet kan inte heller i övrigt anses ha förekommit med hänsyn till att strandskyddat område berörs.

Avvägningen mot riksintresse för friluftslivet

Föreningen har gjort gällande att beslutet att anta detaljplanen ska upphävas med hänsyn till att genomförandet av planen innebär ett direkt intrång i delar av område som är utpekade som riksintresse för friluftslivet enligt 3 kap. 6 § miljöbalken. Enligt föreningen riskerar planens verksamhet orsaka en direkt påverkan på riksintresset genom påverkan på biologisk mångfald, Rådasjöområdets naturvärden och ökade störningar i övrigt. Föreningen har också påtalat att planen medför betydande miljöpåverkan med hänsyn till påverkan på riksintresset varför en miljökonsekvensbeskrivning borde ha tagits fram.

Frågan i denna del är om antagandet av detaljplanen innebär en påtaglig skada på riksintresset för friluftsliv. Av planbeskrivningen framgår att genomförandet av den aktuella planen kommer innebära att en mindre del av det nordöstra området för riksintresse tas i anspråk för anläggande av väg vid Säterivägen och Boråsvägen.

Länsstyrelsen har valt att inte överpröva beslutet om att anta detaljplanen i enlighet med 11 kap. 10 § plan- och bygglagen. Detta innebär att länsstyrelsen i sin roll som regional planmyndighet bl.a. har funnit att planbeslutet inte innebär en påtaglig skada på ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken. Det har inte framkommit att det funnits brister i underlaget eller några andra omständigheter som föranleder en annan bedömning av planens påverkan på riksintresset än den som länsstyrelsen har gjort. Det finns därför inte skäl att frångå länsstyrelsens bedömning. Påverkan på riksintresset innebär inte att en miljökonsekvensbeskrivning borde ha upprättats. Vad föreningen anfört i dessa avseenden utgör således inte skäl för att upphäva detaljplanen.

Dagvattenhantering och påverkan på ytvattentäkt Rådasjön

Föreningen har anfört att beslutet att anta detaljplanen ska upphävas med hänsyn till att frågan om planens påverkan på dagvattnet och ytvattentäkten Rådasjön inte är tillräckligt utredd.

I samband med planläggning ska enligt 2 kap. 5 § plan- och bygglagen bebyggelse och byggnadsverk lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till bl.a. jord-, berg- och vattenförhållandena, möjligheterna att ordna vattenförsörjning och avlopp samt möjligheterna att förebygga vattenföroreningar. Hur dagvatten omhändertas är viktigt för att uppnå en god och långsiktigt hållbar livsmiljö för människorna. Kommunen ska i planhandlingarna klargöra förutsättningar att hantera dagvattnet (se Mark- och miljööverdomstolens avgörande den 28 oktober 2020 i mål P 3722-19).

Kommunen har i sitt yttrande anfört att varje enskild verksamhetsutövare ansvarar för att dagvatten omhändertas inom respektive fastighet och att vattnet renas innan

det när Rådasjön. Anläggningar för uppsamling, rening och behandling av dagvatten ska anmälas till kommunen för att säkerställa att de utformas i enlighet med gällande dagvattenpolicy, varför frågan är tillräckligt utredd. Avseende påverkan på ytvattentäkten Rådasjön har kommunen anfört att detaljplanen utformats med hänsyn till rådande och föreslagna föreskrifter för området.

Kommunen har tagit fram en VA- och dagvattenutredning inom ramen för planarbetet i vilken frågor om hantering av dagvatten inom planområdet behandlas. Utredningen har ingått som ett underlag inför framtagandet av detaljplanen. Det har inte framkommit några konkreta uppgifter som visar att underlaget för dagvattenutredningen är så bristfälligt att utredningen inte kan ligga till grund för bedömningen av om det finns förutsättningar för att hantera det dagvatten som uppkommer inom planområdet.

Det har enligt mark- och miljödomstolens bedömning inte framkommit några konkreta omständigheter som talar för att det inte skulle vara möjligt att genomföra nödvändiga åtgärder för att hantera dagvattnet inom planområdet enligt vad som framgår av detaljplanen och dagvattenutredningen. Kommunen har genom planhandlingarna visat att det finns förutsättningar för att hantera det dagvatten som uppkommer i planområdet. Det finns därför inte skäl för att upphäva detaljplanen med anledning av vad som anförts om omhändertagande av dagvatten.

Mark- och miljödomstolen bedömer vidare att det inte finns skäl att upphäva detaljplanen med anledning av vad klaganden anfört om planens påverkan på dricksvattentäkten.

Övriga frågor

Föreningen har anfört att planen kan medföra ökade trafiksäkerhetsproblemen och ökad trafik i området. Enligt mark- och miljödomstolen har det inte framkommit några brister i den trafikutredning som kommunen låtit utföra eller att kommunens avvägningar i frågor som rör trafikförhållanden strider mot plan- och

bygglagstiftningen. Det finns inte heller skäl att upphäva detaljplanen med hänsyn till vad föreningen har anfört i övrigt.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis bedömer mark- och miljödomstolen att det saknas skäl att upphäva kommunens beslut att anta detaljplanen med hänsyn till planens påverkan på intilliggande Natura 2000-område, Rådasjöns naturreservat, skyddade arter, riksintresse för friluftsliv, strandskydd m.m. De utredningar kommunen har låtit genomföra under framtagandet av planen har varit godtagbara och det har varken med hänsyn till planens påverkan på ovan nämnda intressen var för sig eller sammantaget funnits en skyldighet för kommunen att upprätta en miljökonsekvensbeskrivning. Kommunen har även i övrigt hållit sig inom det handlingsutrymme den har enligt plan- och bygglagen. Överklagandet ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 8 februari 2023.

Rickard Forsgren

Martin Kvarnbäck

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Rickard Forsgren, ordförande, och tekniska rådet Martin Kvarnbäck. Föredragande har varit tingsnotarien Oscar Jantzen.